

<http://www.wco.ru/biblio/books/chel1/main.htm?mos>. 5. Основы социальной концепции русской православной церкви. – Москва, 2000. URL: <http://www.wco.ru/biblio/books/konsep1/>. 6. Гьофнер Й. Християнське суспільне вчення / Перекл. з нім. С. Пташник, Р. Оглашений. – Львів, 2002. – 304 с. 7. Романюк А. Християнська демократія: стан та розвиток у ХХ столітті // Вісник Львівського університету. Серія: філософські науки. – 2003. – Вип. № 5. – С. 324–333. 8. Шенцицький А. До української інтелігенції / Документи і матеріали, 1899–1944. Церква і суспільне питання. – Львів, 1998. Т-II, кн.-1. – С. 269–294. 9. Солов'єв В.С. Оправданіє Добра // Соч.: В 2 т., Т. 1, – Москва, 1990. – 580 с.

УДК 324:342.843

М. Бучин

Національний університет “Львівська політехніка”

ДЕМОКРАТИЧНІ ПРИНЦИПИ ВИБОРІВ: СУТЬ ТА ТИПОЛОГІЯ

© Бучин М., 2008

Подано типологію демократичних принципів виборів. Розглянуто суть та основні характеристики базових демократичних принципів виборів.

The classification of democratic maxims of election is made in this article. The essence and main characteristics of basic democratic maxims of election are examined.

На відміну від попередніх епох, на сучасному етапі вибори є одним з основних механізмів формування органів влади у демократичних країнах. Однак для того, щоб у державі вибори виступали формою реалізації народного суверенітету, потрібно, щоб вони відбувалися на основі демократичних принципів. Тому ця проблематика є актуальною, оскільки вивчення демократичних принципів виборів, їхній детальний аналіз дадуть змогу краще зрозуміти суть інституту виборів, зробити його демократичнішим. Виборча практика України показує, що деякі демократичні принципи виборів систематично порушуються, що робить актуальність нашого дослідження ще очевиднішою.

Мета публікації – розкрити суть та особливості основних демократичних принципів виборів.

Під демократичними принципами виборів розуміють “... засади, на основі яких здійснюється виборчий процес і відповідно до змісту яких вибори є реальним волевиявленням громадян” [10, с. 163].

На нашу думку, демократичні принципи виборів можна умовно поділити на дві групи:

1. Базові – принципи, які стосуються участі виборців у виборчому процесі, мають універсальний характер, є загально визнаними у всьому світі і без дотримання яких вибори як демократичний інститут втрачають будь-який зміст. До базових принципів належать: принцип вільних виборів, принцип рівних виборів, принцип загальних виборів, принцип прямих виборів, принцип таємного голосування.

2. Додаткові – принципи, які стосуються участі у виборчому процесі кандидатів, партій та блоків, а також характеризують особливості самого виборчого процесу. Додаткові принципи виборів не мають універсального характеру і по-різному розкриваються під час виборчих кампаній у різних країнах. Додаткові принципи виборів охоплюють: принцип гласних виборів, принцип неупередженості владних структур до різних суб'єктів виборчого процесу, принцип свободи агітації, принцип рівності суб'єктів виборчого процесу тощо.

У цій публікації ми зосередимо увагу на базових демократичних принципах виборів. До них належать:

1. Принцип вільних виборів. Згідно з цим принципом виборець повинен сам вирішувати питання про участь чи неучасть у виборах, а у разі участі – про міру залучення до виборів. Принцип вільних виборів передбачає, що “... в процесі їхньої організації і проведення повністю виключається будь-який примус щодо участі або неучасті як у виборах в цілому, так і власне у самій процедурі голосування, а також виключається тиск на виборця при визначенні ним, як йому голосувати на виборах” [2, с. 91].

З принципом вільних виборів безпосередньо пов'язане таке явище, як абсентеїзм, – “байдуже ставлення громадян до реалізації своїх політичних прав та обов'язків, яке проявляється, в першу чергу, у формі ухиляння від участі у голосуванні на виборах” [10, с. 5].

Згідно з принципом вільних виборів заборонено будь-яке переслідування за абсентеїзм. Можна виділити дві групи причин абсентеїзму:

- 1) причини, пов'язані із загальною ситуацією у державі (соціальною, політичною, економічною тощо);
- 2) причини, пов'язані із специфікою конкретної виборчої кампанії, коли виборчі перегони є нецікавими для виборців через певні особливості.

Крім того, сприяють абсентеїзму "... низький рівень політичної культури, інфантильність або ж усвідомлення власного політичного безсилля, нездатність впливати на прийняття політичних рішень, відчуження власних політичних цінностей і потреб від можливостей їх задовольнити, високий рівень недовіри виборців політичним інститутам та ін." [8, с. 231–232].

Абсентеїзм часто призводить до того, що представницький орган влади обирається незначною частиною виборців. Це дає підстави ставити під сумнів його легітимність. Тому законодавство деяких країн з метою підвищення участі громадян у виборах запроваджує обов'язковий вотум. У такому випадку вибори трактуються владою як "суспільна функція", що охоплює не лише право, але і обов'язок громадян голосувати.

У разі запровадження обов'язкового вотуму законодавством передбачені певні санкції за свідоме ухиляння від участі у виборах (грошовий штраф, моральний осуд, певні обмеження, пов'язані із здійсненням підприємницької діяльності, ув'язнення тощо).

І хоч введення обов'язкового вотуму і збільшує рівень участі громадян у виборах, але не ліквідує проблеми, що лежить в основі абсентеїзму: пасивність громадян не зникає, а лише маскується. "Примус до участі у голосуванні на практиці призводить до того, що пасивний виборець або стає здобиччю політичної демагогії, або ж голосує навмання, без свідомого вибору" [6, с. 153].

Тобто в остаточному підсумку введення обов'язкового вотуму фактично призводить до викривлення результатів народного волевиявлення, а тому, на нашу думку, є сумнівним механізмом підвищення активності громадян на виборах.

2. Принцип рівних виборів. Суть цього принципу полягає в тому, що виборці повинні мати рівні можливості впливу на результати виборів. Для реалізації принципу рівних виборів необхідне дотримання певних умов. Так, принцип рівних виборів передбачає, що "... кожен громадянин, що бере участь у виборах, незалежно від віку, статі, раси, національності, майнового стану, соціального походження і т.д., має однакову з іншими виборцями кількість голосів на виборах, а також у всьому іншому бере участь у виборах на рівних засадах" [5].

Порушенням згаданої умови рівності є так званий плюральний вотум, що передбачає надання певній частині виборців більше голосів, ніж решті виборчого корпусу.

Для функціонування принципу рівних виборів необхідно, щоб всі виборці країни були об'єднані в один виборчий корпус. Порушує цю умову наявність куріальної системи, згідно з якою виборці країни діляться на кілька груп (курій, обшин) за різноманітними ознаками (національною, релігійною, станомо-кастовою тощо). Для кожної з цих груп вже наперед встановлено кількість мандатів, що мають бути ними обраними.

Варто зазначити, що у деяких випадках таке порушення принципу рівних виборів має на меті гарантування представництва у владі певних суспільних груп, які в іншому разі не змогли б реалізувати свої інтереси через структури влади.

Також обов'язковою умовою дотримання принципу рівних виборів є обрання депутатів одного органу однаковою кількістю виборців. Це пов'язано з тим, що у разі нерівності виборчих округів за кількістю виборців "вага" голосу виборця у менш численному виборчому окрузі буде більшою за "вагу" голосу виборця у окрузі, де чисельність виборців є більшою.

Для дотримання цієї умови одномандатні виборчі округи повинні створюватися з приблизно однаковою кількістю виборців (чи з приблизно однаковою кількістю жителів). Звичайно, абсолютної рівності виборчих округів у кількісному аспекті виборців (громадян) добитись нереально. Це, зокрема, можна пояснити і тим, що "... виборчі округи намагаються більш-менш точно узгодити з існуючим в тій чи іншій країні адміністративно-територіальним поділом. Відповідні одиниці за кількістю населення можуть помітно різнитися" [14, с. 124]. Саме тому законодавство більшості країн передбачає певні межі відхилення чисельності населення (виборців) різних округів.

Що ж стосується багатомандатних округів, то тут повинна зберігатися пропорція мандатів і виборців. А у єдиному загальнодержавному (національному) багатомандатному виборчому окрузі повинна діяти одна і та сама виборча квота (виборчий метр).

Часто на практиці принцип рівних виборів у плані рівності виборчих округів порушується через застосування виборчої геометрії – формування владою виборчих округів у такий спосіб, щоб забезпечити своїй політичній силі краще представництво у парламенті. Виборчу геометрію часто називають

“джерімендерінг” – від імені губернатора американського штату Масачусетс Джері, який вперше застосував цю технологію в інтересах своєї партії.

Виборча геометрія проявляється у тому, що влада “... нарізає виборчі округи таким чином, щоб перемогти хоча б з мінімальною перевагою в більшості округів, а електорат (прихильників) іншої чи інших партій зосередити з найбільш суттєвою перевагою в меншості округів” [13, с. 199].

Але варто зазначити, що ефективне використання виборчої геометрії передбачає виконання конкретних соціологічних досліджень, що мають на меті з’ясування уподобань виборців різних населених пунктів чи регіонів.

Варто також зауважити, що законодавство більшості країн встановлює певні правові норми, спрямовані на ліквідацію виборчої геометрії. Зокрема, передбачено періодичний перегляд кордонів виборчих округів незалежно від того, яка політична сила в цей час при владі. Крім того, забороняється, як правило, розривати територію виборчого округу – вона повинна бути суцільною тощо. Проте досягти абсолютної рівності виборчих прав громадян у всіх згаданих аспектах доволі важко.

3. Принцип загальних виборів. Суть цього принципу полягає у залученні до виборів максимально широкого кола людей. Однак ніколи у виборчій практиці виборчий корпус (сукупність людей, які мають право брати участь у виборах) не був тотожний кількості населення країни (округу). Законодавство різних країн завжди допускало (і допускає) існування виборчих цензів: “Іншими словами, громадянська правоздатність автоматично не тягне за собою право на участь у голосуванні, оскільки потенційний виборець повинен відповідати ще ряду умов, чи цензів” [3, с. 266].

Під виборчим цензом розуміють сукупність офіційно закріплених законодавством країни умов, що обмежують виборчі права громадян. Це сукупність вимог, яким повинен відповідати потенційний виборець для отримання права на участь у виборах. Варто зауважити, що виборчі цензи, як правило, застосовуються дещо по-різному стосовно активного (права громадян обирати) і пасивного (права бути обраними) виборчих прав.

До виборчих цензів можна зарахувати:

- Ценз громадянства – передбачає участь у виборах лише тих осіб, що є громадянами держави не менше від встановленого законом періоду. Застосування цензу громадянства пов’язано з тим, що “... виборче право – це найважливіша форма участі громадянина в управлінні державними справами, воно стосується політичних прав, відповідно негромадяни, в тому числі і апатриди ... не наділяються виборчим правом” [6, с. 154]. Але варто зазначити, що в окремих випадках у деяких країнах допускається участь іноземців і осіб без громадянства на місцевих виборах (часто на основі договорів між державами про взаємне надання своїм громадянам виборчих прав).

- Ценз дієздатності – до участі у голосуванні не допускаються громадяни, що визнані судом недієздатними (громадяни, які внаслідок психічної хвороби чи недоумства не можуть розуміти значення своїх дій чи не можуть керувати ними). Важливою нормою, що спрямована на зміцнення гарантій виборчих прав громадян, є той факт, що визнання громадянина недієздатним відбувається тільки згідно з рішенням суду.

- Віковий ценз – надання громадянам права голосу (активне виборче право) лише з досягненням встановленого законом віку. Застосування вікового цензу можна пояснити тим, що “... виборець може цілком свідомо зробити свій вибір лише в тому випадку, якщо він вже сформувався як особистість, має достатньо стійкі і усвідомлені політичні переконання, що базуються на певному рівні знань і хоча б на мінімальному життєвому досвіді” [5].

Рівень вікового цензу залежить від політичної ситуації в країні, ступеня впливовості політичних рухів і партій тощо. Однак штучне завищення віку, необхідного для отримання виборчих прав, є недемократичним явищем і звужує виборчий корпус. Саме тому більшість держав у ХХ ст. знизили рівень вікового цензу, надаючи громадянам виборчі права, як правило, з досягненням повноліття.

Варто зазначити, що для отримання пасивного виборчого права (права бути обраним) застосовують здебільшого вищий віковий ценз. Це можна пояснити тим, що обраний на певну посаду людині необхідно мати значний життєвий досвід для реалізації державних справ. І чим відповідальнішою і вагомішою є посада, тим вищий віковий ценз щодо її обрання застосовується.

- Ценз осілості – передбачає надання громадянам права голосу лише за умови їхнього проживання у країні або на території відповідного виборчого округу протягом певного строку. Найбільше шкоди ценз осілості завдає виборчим правам сезонних робітників, а також особам, які часто змінюють місце свого проживання через характер праці чи з інших обставин.

При реалізації пасивного виборчого права ценз осілості має, як правило, жорсткіший характер. Загалом ж ценз осілості "... базується на тій думці, що у вирішенні питань, що торкаються виборчого округу, повинні брати участь лише ті, кому близькі місцеві інтереси, відомий склад політичних партій, особистості кандидатів на виборні пости" [1].

- Ценз освіченості (грамотності) – до участі у голосуванні допускаються люди, які мають певний рівень освіти, вміють читати і писати. Різновидом цього цензу є мовний ценз, що застосовується у пасивному виборчому праві – для обрання посадовець часто повинен вільно володіти державною мовою.

- Моральний ценз – виборчого права позбавляються особи, які не відповідають певним моральним вимогам з боку суспільства. У деяких випадках ці моральні вимоги чітко прописані в законодавстві (виборець повинен вести пристойний спосіб життя, не зловживати алкоголем і наркотиками, не бути позбавленим батьківських прав тощо), в інших – мають загальний характер, що створює труднощі щодо їхнього трактування і застосування.

Моральний ценз також часто передбачає позбавлення виборчих прав осіб, що перебувають у місцях позбавлення волі за вироком суду. Інколи позбавляються виборчих прав не всі засуджені, а лише ті, що отримали покарання за певні види злочинів чи термін їхнього ув'язнення перевищує певний строк. В окремих країнах не можуть брати участь у виборах ті особи, що перебувають під слідством.

- Військовий ценз – до участі в голосуванні не допускаються військовослужбовці (чи певні їхні категорії). Військовий ценз також часто застосовується і щодо обмеження пасивного виборчого права – військовослужбовці, що висувають свої кандидатури на вибори, повинні піти у відставку тощо. Запровадження цього цензу пов'язане з трактуванням військовослужбовців як категорій громадян, що повинні бути поза політикою. Їхня ж участь у виборах може призвести до надмірної політизації виборчого процесу.

- Службовий ценз – обмежує виборчі права деяких категорій держслужбовців і стосується, як правило, пасивного виборчого права.

- Ценз банкрутства – позбавлення виборчих прав банкрутів чи осіб, що є боржниками і не можуть сплатити свій борг. І хоч, на перший погляд, ценз банкрутства має дискримінаційний характер, у цій ситуації виникає закономірне судження: "... якщо людина не в стані відповідати за свої справи, обов'язки, то можливо, їй і не варто брати участь у вирішенні питань, від яких залежить загальне благополуччя" [1].

- Статевий ценз – поширення виборчого права лише на чоловічу частину населення країни, недопускання до голосування жінок. У деяких випадках статевий ценз проявляється у тому, що жінки хоч і мають право голосу, але для них встановлені додаткові (порівняно з чоловіками) обмеження – участь лише у місцевих виборах, необхідність бути грамотними, вищій віковий бар'єр для отримання виборчих прав тощо.

- Майновий ценз – до участі у виборах допускаються лише ті особи, що відповідають певним майновим вимогам (володіють певною кількістю майна, мають певну суму доходу за певний період часу, сплачують виборчий податок тощо). Застосування майнового виборчого цензу ґрунтується на думці про те, що відповідальні рішення може приймати лише людина, яка володіє достатньою власністю.

- расовий ценз – позбавлення виборчих прав представників певних рас. Зокрема, раніше у ПАР африканське населення було позбавлено можливості брати участь у виборах. В Канаді індіанці мають право брати участь у голосуванні лише за умови, якщо вони служать у збройних силах країни [4, с. 136].

- Релігійний ценз – передбачає наявність чи відсутність виборчих прав особи через його приналежність до певної релігії. Зокрема, в Ірані обраною до парламенту може бути лише особа, яка сповідує іслам [11].

Сучасні процеси демократизації призвели до скасування більшості виборчих цензів. Це стосується, передовсім, дискримінаційних виборчих цензів, які, як правило, є повністю ліквідованими у більшості країн світу, або ж спостерігаються тенденції до їхнього обмеження. Це, звичайно, сприяє демократизації виборчого процесу, допуску до виборів ширших верств населення.

У більшості країн щодо активного виборчого права зберігаються лише віковий ценз, ценз громадянства та ценз дієздатності (рідше – моральний виборчий ценз та ценз осілості). Що ж стосується пасивного виборчого права, то тут застосування виборчих цензів є поширенішим, що, однак, часто є виправданим.

4. Принцип прямих виборів. Передбачає формування органів державної влади та органів місцевого самоврядування безпосередньо виборцями. Згідно з принципом прямих виборів "... між виборцями і кандидатом на виборну посаду немає ніяких проміжних інстанцій, що опосередковують волевиявлення виборців" [3, с. 268].

Як правило, за принципом прямих виборів обираються депутати однопалатного парламенту та нижньої палати двопалатного парламенту, а також органи місцевого самоврядування.

Поряд з принципом прямих виборів застосовується принцип непрямих виборів, суть якого полягає в тому, що виборі посади у країні обираються не народом, а спеціальним органом. Непрямі вибори мають два різновиди:

а) опосередковані – передбачають формування виборного органу чи посади спеціально створеною для цього інституцією (колегією виборців). Така виборна інстанція (орган), як правило, формується виборцями для виконання своїх функцій щодо обрання владного органу, після чого вона найчастіше перестає функціонувати;

б) багатоступеневі – передбачають обрання низових органів влади безпосередньо народом, що ж стосується вищих органів влади, то вони формуються вже цими низовими органами.

Принцип непрямих виборів застосовується, як правило, при формуванні верхніх палат двопалатного парламенту, формуванні уряду, зрідка – при формуванні однопалатного парламенту чи нижніх палат двопалатного парламенту. Крім того, за непрямыми виборами обираються президенти у парламентських республіках (інколи – і у президентських республіках).

Непрямі вибори "... можуть виявитися більш доцільними, якщо вони забезпечують більш професійний, зважений підхід до заміщення настільки високих постів і посадових осіб, що впливають на життя країни" [13, с. 199]. Але, на нашу думку, принцип прямих виборів є демократичнішим. При його застосуванні всі виборні владні посади є безпосередньо представниками народу. Це, своєю чергою, дає змогу зберігати постійний зв'язок між владою і виборцями, здійснювати контроль за діяльністю органів влади з боку громадян. Однак, в кінцевому результаті, при вирішенні питання щодо реалізації прямих чи непрямих виборів потрібно враховувати їхню доцільність, що пов'язана з історією країни, її національною специфікою, конкретними умовами функціонування.

5. Принцип таємного голосування. Згідно з цим принципом передбачається недопустимість будь-якого нагляду і контролю за волевиявленням виборців, реальна свобода акту голосування. Тому будь-яка спроба порушити принцип таємного голосування має на меті здійснення впливу на волевиявлення виборців і спотворення його результатів.

У період формування первісних демократій поширеним було відкрите голосування (шляхом підняття рук, криком тощо). Однак відкрите голосування "... дає змогу контролювати, спрямовуючи подачу голосів виборців тими, від кого вони якимось чином залежать" [7, с. 107]. Тому запровадження таємного голосування на сучасному етапі дає змогу уникнути цього.

Принцип таємного голосування також передбачає заборону у будь-якому разі вимагати від виборця інформації про те, як голосував він чи інші виборці, за винятком ситуації, коли виборець сам бажає повідомити про це.

Для дотримання принципу таємного голосування законодавством різних країн передбачено організації низки його складових умов. Так, виборець повинен голосувати особисто, голосування за інших осіб є забороненим. Сам акт голосування повинен відбуватися у спеціальній кабінеті чи кімнаті для таємного голосування, присутність інших осіб у цьому приміщенні разом з виборцем забороняється. Виняток становлять випадки, коли виборець внаслідок фізичних вад не може самостійно здійснити акт волевиявлення. У такому разі за згодою відповідної виборчої комісії виборцю можуть допомогти інші особи, які не є особисто зацікавленими у перемозі певного суб'єкта виборчого процесу.

Також особливості виборчого бюлетеня (спеціальної машини для голосування) повинні унеможливити встановлення результату волевиявлення конкретного виборця. Крім того, дотримання принципу таємного голосування передбачає встановлення законодавством відповідальності осіб, що порушили таємницю голосування.

На сучасному етапі відкриті вибори застосовуються дуже рідко. Вони можуть функціонувати у деяких країнах (КНР тощо) для формування місцевих представницьких органів влади.

Підсумовуючи, варто зазначити, що базові демократичні принципи виборів є тією платформою, основою, що дає змогу формуватися і функціонувати демократії, є необхідною умовою демократичного політичного режиму. Однак для існування стабільної демократичної системи необхідне також дотримання додаткових принципів виборів. Тому лише комплексне застосування усіх демократичних принципів виборів дасть змогу формувати владу цілком демократичним шляхом, сприятиме реалізації принципу народного суверенітету.

1. Арановский К. Государственное право зарубежных стран. – М., 1998. URL: <http://www.pravoznavec.com.ua/books/127/25/#chlist> 2. *Виборче право України. Навч. посібник / За ред. В. Погорілко, М. Ставнійчук.* – К.: Парламентське видавництво, 2003. – 383 с. 3. *Государственное право буржуазных и освободившихся стран: Учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. / Отв. ред. И.П. Ильинский, Л.М. Энтин.* – М.:

Международные отношения, 1988. – 480 с. 4. Государственное право буржуазных и освободившихся стран: Учебник / Я.М. Бельсон, В.Б. Евдокимов, Е.Р. Костель и др.; Под ред. Б.А. Стародубского, В.Е. Чиркина. – 3-е изд, перераб. и доп. – М.: Высшая школа, 1986. – 431 с. 5. Ильинская И. Избирательное право и избирательный процесс. URL: http://www.slou-party.ru/persons/pers_pages/ilyinsk/Philosophy/electoral_right.html 6. Кравченко В.В. Конституційне право України. Навч. посібник. – 2-е вид., доповнене. – К.: Атіка, 2002. – 480 с. 7. Основи конституційного права України: Підручник / За ред. В.В. Копейчикова. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 288 с. 8. Піча В.М., Хома Н.М. Політологія: Підручник для студентів вищих закладів освіти. – 4-те вид., виправ. і доповнене. – Львів: Магнолія Плюс, 2005. – 304 с. 9. Скрипкина Ж. Избирательные системы и технологии: Учеб. пособие. – М.: Вузовский учебник, 2006. – 174 с. 10. Словник-довідник політологічних термінів / За ред. М.Гетьманчука, П.Ткачука. – Львів: Військовий інститут Національного університету “Львівська політехніка”, 2006. – 228 с. 11. Старинец Д. Избирательные системы, избирательное право. URL: <http://www.revolution.allbest.ru/law/00002609.html> 12. Сучасний виборчий PR: Навч. посібник / В.Лісничий, В.Грищенко, В.Іванов та інші. – 2-е вид., перероблене і доповнене. – К.: ВД “Професіонал”, 2004. – 384 с. 13. Чиркин В.Е. Конституционное право зарубежных стран. – М.: Юристы, 1997. – 568 с. 14. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: Підручник. – 3-е стереотипне видання. – К.: АртЕк, 2000. – 264 с.

УДК 32.01

Д. Виговський

Львівський національний університет імені Івана Франка

СУТЬ ЛОБІЗМУ ЯК КАТЕГОРІЇ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

© Виговський Д., 2008

Автор акцентує увагу на проблемі лобізму, оскільки у сучасних політичних процесах в Україні вони недостатньо широко висвітлені. Автор аналізує наявні у політологічній літературі визначення цієї категорії, розглядає позитивні риси та недоліки цього явища.

In his article the author concentrates mainly on the problematic of lobbying, because of its lack of representation in the current political processes in Ukraine. The author analyses existing definitions of this category, defines its advantages and drawbacks.

Значущість лобізму на політичній арені сучасності не тільки не слабшає, але з кожним роком зростає. Лобізм набуває масового характеру, формується фінансована індустрія лобізму, окремі лобістські кампанії здобувають статус соціальних рухів. Сьогодні з точністю ніхто не може стверджувати, чи існують такі рішення, які ухвалювалися б представниками влади за відсутності впливу на них з боку зацікавлених осіб. Так само важко уявити, щоб великі економічні структури не намагалися вирішити частину своїх проблем за рахунок взаємодії з владою.

Підвищення ролі лобізму у політиці призводить до трансформації демократії від цивільного представництва до представництва інтересів. Трансформація зумовлена тим фактом, що з'являються нові й доволі впливові агенти політичного поля – групи інтересів, які впливають на владу, причому найчастіше здійснюючи власне прямий вплив. Лобізм є не тільки одним з головних механізмів вироблення й прийняття державних рішень, але й важливою діючою силою становлення плюралістичної демократії за рахунок впливу, що здійснюється на органи державної влади.

Лобізм і здійснювані в його межах політичні комунікації є тим феноменом, в якому і лобістами, і представниками влади задіюються найрізноманітніші комунікаційні ресурси. Феномен лобізму за своєю суттю – явище в чистому вигляді комунікаційне, оскільки він ґрунтується на впливі та домовленостях. Комунікативний характер лобізму одержав визнання навіть у юриспруденції: так, у законодавчих актах, що регулюють лобізм у США, починає фігурувати поняття “лобістської комунікації”.